

# EXAMINATIONS COUNCIL OF ZAMBIA

Examination for General Certificate of Education Ordinary Level

**Silozi**

**3160/1**

**Pampili yapili**

**Friday**

**4 AUGUST 2017**

**Liitusiso zefwi**

**Bukanyana ya Likalabo**

**Nako: Lihola Zepeli**

**Litaelo ku babatatubiwa**

Ñola libizo lahao, nombolo ya sikolo ni nombolo yahao ya tatubo mwa libaka zefilwe fapampili ya likalabo kapa bukanyana ya likalabo.

Pampili ye ina ni likalulo **zetaalu** (3).

Ualabe puzo **iliñwi** mwa **kalulo yapili**.

Ualabe lipuzo **zene** mwa **kalulo yabubeli**.

Ualabe lipuzo **kaufela** mwa **kalulo yabulaalu**.

Ubale hande ka kutwisiso litaelo za kalulo ni kalulo.

Uñole likalabo zahao fa pampili kapa mwa bukanyana ya likalabo yefilwe.

Haiba uitusisa mapampili amañata ubone kuli wa atama hamoho.

**Lizibiso ku babatatubiwa**

Nombolo ya linepo ibonisizwe mwa kandu sina cwana [ ] kwa mafelelezo a puzo kapa kalulo ya puzo.

Mwa tatubo hakukenwi ni selufooni ki mbamba.

**KALULO YAPILI : KUÑOLA TABA [40]**

**Kuñola taba**

Ufilwe litoho za litaba zene mwa kalulo ye. Ukete toho ya taba mi uñole likande lelina ni manzwi asafiteleli 350.

Litoho za litaba ki zeo:

- (a) Hañata batu bakona kutelwa ki lifapahano kapa mane litelekano yomuñwi haezahande kakuzwelapili mwa lituto, pisinisi kapa musebezi. Ñola taba yebonisa buniti bwa mubulelelo woo.
- (b) Mulikanaahao **yakena** fa sikolo sisili ubata kutuhelela sikolo sahae fahali, mwa Giledi 9, ka libaka la kuli ubata kuyokala pisinisi. Muñolele liñolo la kumutusa ili kumubonisa butokwa bwa sikolo.
- (c) Ñola litangu **leuziba** hande mi utaluse tuto yefumaneha kulona.
- (d) Banana babapila, kufumaneha ni kuina mwa mikwakwa bakona kutisa butaata bobutuna mwa naha kwapili. Ñola ngambole yeo ukafa kwa mukopano wa bashemi ili kotalusa kakutala butaata bobukona kukena mwa naha bakeñisa banana babacwalo. Ufe ni mihato yekona kuungiwa kuli butaata bo busike bwa ba teñi.

**KALULO YABUBELI : ZAMWA LIBUKA [40]**

Mwa kalulo mo kuna ni lipuzo fa libuka zeketalizoho (5). Ualabe lipuzo fa libuka zene (4) feela. Ualabe lipuzo kaufela fa libuka zeo zeuketile kakulatelela litaelo zefilwe fa lipuzo.

**1 KI ZEBONWA (Mbumwae Mubita) [10]**

- (a) Kikabakalañi mitangana ba limbasi ni bazamai hane basikaakufela kulamulela kanolo ni sipulumuki mwa ndawa yabona? [2]
- (b) Ki sipatela sifi koo kanolo naisizwe teñi amano jambaulwa ni kuholofazwa ki sipulumuki? [2]
- (c) Kakutokwa bahabo benebayomulekula kibomañi banebajzolekula kanolo hanaali mwa sipatela kwa Lusaka? [2]
- (d) Kanolo amano lukululwa mwa sipatela, ki bomañi baana bababeli bao nakundamezi kuli basafeza feela kuambola akupe tuso kubona? [2]
- (e) Kanolo hanali fa sitishini ka musipili wa kukutela kwa hae akena mwa simbuzi. Mulelo womutuna wanakenela mwa teñi neeli ufi? [2]

**2 MUTOLALIBONA (S S Chimuka) [10]**

- (a) Kalibe yeneitukuzi lwambu pilu naiboni kwa mandamino a munzi wa mashekela. Kalibe yeo neiezañi kwa mandamino a munzi? [2]
- (b) Mwa musipili wa mutolalibona wa bubeli wakukutela kwahae, libyana zahae nelilwezi ki ba musempula. Muuna yanalwezi mushini ki mañi? [2]
- (c) Ndatahe mutolalibona yo munyinyani yanalumilwe kuyobiza Mwekezi kuli atolongela mutolalibona mulyani wa mwa siyopu ku mañi? [2]
- (d) Talusa kabukuswani kaza lifu la mutolalibona. [2]
- (e) Kanako yeo mutolalibona akopana ni lifu nainzi ni mañi? [2]

**3 LIBALALA MULATIWA (S. Sikutumbe) [10]**

- (a) Nola mabizo a malalu ababaza nyambangula mwa toko ya nyambangula mwa toko ya nyambaangula.
- (i) ..... [2]
- (ii) ..... [2]
- (iii) ..... [2]
- (b) Talusa maloko ao:-
- (i) Mukulu ni lukona [2]
- (ii) Ouke uzike tawi baa munu [2]

**4 NYAULU KWA BANA BABAÑWI BA MALOZI (J. Lubinda) [10]**

- (a) Nyaulu italusañi kuya ka manzwi amabeli aitusisizwe mwa buka mo ? [2]
- (b) Lishitanguti lelili, 'Tukongote twa mwanaa nongolo' lielezañi batu ? [2]
- (c) Taleleza mwa libaka zesiilwe ka kuñola manzwi ao hande ka silozi sesilukile.

Manzwi akuipangela ka kufetulela manzwi a sikuwa	Manzwi a puwo ya Silozi
Mutala : Kulaita	Kutukisa, kumonyeha, kutumbula
Kupanisha	
Kupushiña	
Kumaciña	

[2]  
[2]  
[2]

**5 WELEYANGE LINYALO LELISINA MIOKO (B.M Mwendende) [10]**

- (a) Buka ye kabukuswani ibulela kazañi? [2]
- (b) Ñola lika zepeli zanaa zibahala kazona induna kameli. [2]
- (c) Pulelo ya simbunda yeli, 'kahindula malunga' italusañi? [2]
- (d) Ndilaiba wa ntinu neeli mañi libizo? [2]
- (e) Lukwate luzibile pulelo ya siluyana yeli, 'Imulela kayuni byunda mba kamulela' pulelo ye italusañi? [2]

**1 KALULO YABULAALU: MASHITANGUTI, LINGULI, MAYUMBO NI MALOKO [20]**

- (a) Lipulelo zetatama litalusañi?
- (i) Kukuleha wa capu. [2]
- (ii) Kukutisa mazoho. [2]
- (iii) Kuba ni mulomo. [2]
- (iv) Kuca lizazi. [2]
- (v) Kutapa kwa mahutu. [2]
- (b) Tungunguna mayumbo atatama;
- (i) Makatulo a njubeke. [2]
- (ii) Folofolo yeo kuikunupa utayofumana feela mukata ni mali fo ishwezi. [2]
- (iii) Kashimani ka nalolo. [2]
- (iv) Komu ipotoloha sileze. [2]
- (v) Ki kabakalañi muuna yapila kwa buyeketi (kwa munzi wa habo musali) hasa bulukwi wa munzi moo konji kwa munzi wa habo yena. [2]

**Tatubo Ifelile**